

Müşterek Kavgalar

ONUR LONDRA'DAKİ LEZBİYEN VE GEY HAREKETİNİN GALLER'DEKİ MADEN İŞÇİLERİYLE 80'Lİ YILLARDAKİ DAYANIŞMASINI ANLATIYOR. MATTHEW WARCHUS'IN FİLMİ MÜŞTEREK MÜCADELE ARACILIĞIYLA KİMLİK SİYASETİNİN ÖTESİNE GEÇME İHTİMALLERİNİ HATIRLATAN BİR 'KUİR YOLDAŞLIK' GÜZELLEMEŞİ. CÜNEYT ÇAKIRLAR

Onur (*Pride*, 2014), izleyicisini İngiltere tarihinde toplumsal, kültürel ve ekonomik açıdan bir kırılma noktası olarak görebileceğimiz bir döneme, Margaret Thatcher yönetimindeki 80'li yıllara götürüyor. LGBT hareketinin popüler sinemada pek de ele alınmamış bir dönemini belgeleyen film, muhafazakâr iktidar odaklarına karşı radikal müdahale

imkânları, arkadaşlık ve yoldaşlık üzerine bir hikâye de anlatıyor bize. Mağduriyetten ziyade yaratıcı ve kıvrak bir direniş tahayyülünden beslenen bu hikâye bize yabancı değil. *Onur*'un bizlere hatırlattığı, LGBT hareketinde cinsel kimliğin, kategorilerden beslenen ama bu kategorileri aşan, kamusal hayatın içselleştirilmiş heteroseksüelliğini protesto etmeyi de içinde barındıran bir siyasi öznellik olduğu. Her yere, her hegemonik alana bulaşan, dadanan, yayılan ve her mecrada kendini vücuda getirebilen edimsel siyasi bir öznellik...

1984 Londra Onur Yürüyüşü ile başlayan film. Serbest pazar ekonomisinin, özelleştirmenin ve acımasız tasarruf paketlerinin milyonlarca insanı işsiz bıraktığı ve yeni bir fakir alt-sınıf meydana getirdiği Demir Leydi İngiltere'sine duyulan öfkenin sokağa nasıl taşıldığını izliyoruz. Bu öfkeyi tutkulu bir direniş hikâyesine çevirmekte kararlı, Londra LGBT aktivistlerinden Mark Ashton (Ben Schnetzer), ülkenin ekonomik dönüşümü sonucu herkesten fazla ezilen maden işçileri için onur yürüyüşünde bağış toplamaya başlıyor. Ashton, boyalı basının, polisin ve muhafazakâr siyasetçilerin neden olduğu mağduriyetin, LGBT'ler ve maden işçileri arasında muhtemel bir dayanışma için her ne pahasına olursa olsun yeterli bir ortak payda olduğuna inanıyor. Ashton'ın ısrarcı tavrı her ne kadar cemiyet içinde gerginliklere sebep olsa da, Ashton ve destekçileri Galler'de bir madenci kasabasında, Onllwyn'de, buluyorlar kendilerini.

KUİR YOLDAŞLIK, STRATEJİK İTTİFAKLAR

Film, Onllwyn sakinlerinin misafirleriyle olan karşılaşmalarını mizahi bir dille anlatıyor bizlere. Sınıfsal ve kültürel farklılıklardan beslenen bu mizah, popüler İngiltere sinemasından birçok örneği akla getiriyor. Erken dönem Mike Leigh filmlerinde ya da *Brassed Off*, *Anadan Doğma*, *Billy Elliot* ve *Kadının Fendi* gibi örneklerde de, Thatcher sonrası şekillenen sınıf toplumu (*class society*) benzer bir mizah çerçevesinde ele alınır. Burada mizah, kuşkusuz bir eleştiri aracı olarak kullanılır. Bu örnekler, küskün ve çileci alt sınıfların mağduriyet hikâyelerini anlatmak yerine, müdahaleci, girişimci ve yaratıcı karakterlerin hayatlarına odaklanır. İşte *Onur* da, polis şiddeti, muhafazakâr siyaset, homofobi ve AIDS söz konusu olduğunda, benzer bir temsil söylemini icra ediyor. Filmin önceliğinin, izleyicisine her şeye rağmen tutkuyla direnen ve birbiriyle dayanışma içinde olan özneler göstermek olduğunu söyleyebiliriz.

Onur, odaklandığı bu direniş ve yoldaşlık hikâyesinin yanı sıra, birçok karakterin kişisel problemlerini ve iç

kavgalarını da anlatıyor. İzleyici film boyunca bu iki farklı grubun karşılaşmasının her iki grubun üyelerinin hayatlarını nasıl dönüştürdüğüne şahit oluyor. Aileler dönüşüyor, anneler gey oğullarıyla barışıyor, geyler 'dolaptan çıkıyor', maço erkekler yumuşuyor, kadınlar cinselliklerini sorguluyor ve belki de en önemlisi, her karakter arkadaş olmanın ve ailenin anlamını yeniden keşfediyor. Filmde, kişisel olanın politik, politik olanın kişisel olduğu gerçeğinin ete kemiğe büründüğü en etkili anlardan biri Pits and Perverts (Maden Ocakları ve Sapıklar) partisinde yaşanıyor. Onllwyn işçi locası başkanı Dai (Paddy Considine) sahnede Londra gey ve lezbiyenlere maden işçileriyle girdikleri bu dayanışmanın tarihî ve politik önemini anlatırken, muhafazakâr orta sınıfa mensup ailesinden kaçarak gruba katılan "çaylak" Joe (George MacKay), kulübün kalabalığı içinde tanıştığı biriyle öpüşmeye başlıyor. Hem Joe hem de Dai'nin dahil olduğu kadrajdaki bu kalabalık, siyasi bir mefhum olarak cinselliğin kamusal ve özel alan arasındaki ideolojik ayrımları altüst etme ve yeniden anlamlandırma potansiyelini gözler önüne seriyor.

1984 Londra Onur Yürüyüşü ile başlayıp, maden işçilerinin de katıldığı 1985 yürüyüşüyle son bulan bu hikâye, LGBT hareketini bölen, kutuplaştıran ve radikalleştiren HIV/AIDS krizinden hemen önceki dönemi konu alıyor. Dolayısıyla filmde HIV/AIDS, duvarlardaki test çağrılarından ve televizyon haberlerinden ibaret bir hayalet-tema işlevi görmekte. AIDS'in filmdeki bu sessiz varlığını önemsemek gerekiyor. Bu hikâyeyi (filmdeki nostaljiye dair anaakım medyadaki yorumların aksine) nostaljik yapan esas mesele, LGBT siyasetine dair yokladığı ve harekete geçirdiği kültürel bellek. HIV/AIDS'in LGBT kültüründe neden olduğu kayıp ve temsil krizinin, bugün konuştuğumuz ve belki de birçok harekete ve entelektüel pratiğe ilham kaynağı olmuş kuir (*queer*) siyaseti söyleminin icadında ve icrasında merkezi bir öneme sahip olduğunu hatırlamak gerek. Merkeze dahil edilmeyi arzulamanın aksine atıldığı marjini sahiplenmek ve sapkınlık ithamını adeta kucaklamak, Outrage (Birleşik Krallık), ACT UP (ABD) ve Queer Nation (ABD) gibi başat LGBT aktivisti kolektiflerin özellikle AIDS sonrasında homofobi kültürüyle baş etme stratejilerinden biriydi. *Onur*, bu söyleme açıkça göndermede bulunuyor ve iki dönem arasında âdeta bir süreklilik kuruyor. Ashton, mücadeleleri boyalı basın tarafından "Sapıklar Maden İşçilerini Destekliyor" manşetleriyle aşağılanan grubun hayal kırıklığına şöyle itiraz ediyor: "Gey camiada eski ve saygıdeğer bir gelenek vardır ve bu gelenek bizi uzun süre ayakta tutmuştur. Biri sana bir isim taktığında, o ismi alırsın ve sahiplenirsin."

YAS VE BELLEK

Douglas Crimp, LGBT hareketinde militanlık ve yas eylemlerinin AIDS sonrası olası anlamlarını ve siyasi imkânlarını tartışırken, aktivist pratiği sadece militanlık değil yas tutabilme becerisi üzerinden de değerlendirmek ve icra etmek gerektiğini söylemişti. *Onur*'un yeniden muhafazakârlaşan günümüz İngiltere toplumuna anlattığı bu arkadaşlık hikâyesi, müşterek bir mücadele sahası üzerinden kimlik siyasetinin ötesine geçmeyi arzulayan,

Onur, muhafazakâr ideolojilerin daralttığı ve böldüğü direniş alanlarında beklenmedik ittifakların kazandığı beklenmedik zaferlerle ilgili bir film.

kaybından ve mateminden beslenerek militanlaşan, mizah içinde kavga edebilen bir 'kuir yoldaşlık' güzellemesi adeta.

Muhafazakârlar, Birleşik Krallık'ta 7 Mayıs 2015 seçimlerini ezici bir çoğunlukla kazandılar ve bu, maalesef daha sinik, bireyci, tutucu ve korkak bir toplum inşa eden neoliberal kapitalizmin buyruklarına direnmenin, başka bir dünya tahayyül etmenin zorlaştığı endişe verici bir dönemin habercisi. *Onur*, muhafazakâr ideolojilerin daralttığı ve böldüğü direniş alanlarında beklenmedik ittifakların kazandığı beklenmedik zaferlerle ilgili bir film ve zamanlaması tabii ki hiç de tesadüf değil.

Bu hikâye, bize de yabancı değil. Serkan Delice ile birlikte Metis Yayınları için hazırladığımız ve 2012 yazında yayımlanan 'Cinsellik Muamması: Türkiye'de Queer Kültür ve Muhalefet' başlıklı derlemede, kuir yoldaşlığın başka topraklarda, başka kültürel belleklerde nasıl vücut bulabildiğini anlamaya çalışmış ve şu soruları sormuştuk:

Queer, cinsel kimlik kategorilerine yönelttiği eleştiriler kadar, savunduğu ilişkilene halleriyle de ilham kaynağı olabilir. "Bastırılanın geri dönüşü" anlatısının hakimiyetinde olan bir coğrafi bağlamdan, cinsellikler söz konusu olduğunda, nasıl bir "geri dönüş" beklenebilir? Kolektif kültürel bellekten stratejik olarak geri döndürülecek hangi tarih, hangi arşiv yerli bir queer tahayyül [ve direniş] (...) işlevi görebilir? Cinselliğinden ve/ya cinsiyetinden ötürü

marjine dışkılanan bir özne olmak, Stonewall gibi tarihsel bir katalizörü olmamış, bir AIDS krizi ile cemiyeti, arkadaşlıkları, meşruiyeti "sınanmamış", ve dolayısıyla bir yas kültürüne ve bu yastan beslenmiş "militan" reflekslere sahip olmamış bir bellekte ne anlama gelebilir, ne anlamlar üstlenebilir?'

Bu satırlar yazıldığında Gezi olayları yaşanmamıştı. Dahası, bu satırların, hatırı sayılır ölçüde siyasi bir görünürlük kazanan ve büyüyen Türkiyeli LGBT hareketinin direniş hikâyesinin tam olarak hakkını verebildiğine emin değilim. Hareket, kendi kültürel belleğini sahiplenmeye ve inatla her alana müdahale etmeye, direnmeye ve stratejik ittifaklar, arkadaşlıklar, yoldaşlıklar kurmaya devam ediyor. *Onur*'u izlerken bu yakınlıkları görmemek mümkün değil. Belki de filmin kendi mizahı ve hüznü çerçevesinde bana hatırlattığı, sadece arzusun değil acımın sahiçiliği kadar var olabildiğim. Ve başkasının acısını sahiplenebildiğim kadar. Arkadaş olabildiğim kadar. ■

NOT

1 Cüneyt Çakırlar, "Vicdanen, Tersten: Erinç Seymen'in Çileci Sanatı", *Cinsellik Muamması: Türkiye'de Queer Kültür ve Muhalefet*, haz., Cüneyt Çakırlar ve Serkan Delice (İstanbul: Metis Yayınları, 2012), 579.

ADI GEÇEN FİLMLER

Brassed Off (1996)
YÖN: MARK HERMAN

Anadan Doğma
(The Full Monty, 1997)
YÖN: PETER CATTANEO

Billy Elliot (2000)
YÖN: STEPHEN DALDRY

Kadının Fendi
(Made in Dagenham, 2010)
YÖN: NIGEL COLE